EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 9.7.2014
COM(2014) 453 final

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET

Tio år av antitrustregler enligt förordning 1/2003: Resultat och framtidsutsikter

{SWD(2014) 230 final}
{SWD(2014) 231 final}

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET

Tio år av antitrustregler enligt förordning 1/2003: Resultat och framtidsutsikter

1. INLEDNING

1. Förordning 1/2003[1] var en banbrytande reform som utförligt gick igenom förfarandena för tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget (nedan kallade *EU:s konkurrensregler*). Den införde ett tillsynssystem som grundas på en direkt tillämpning av EU:s konkurrensregler i sin helhet. Den berättigar, utöver Europeiska kommissionen, medlemsstaternas konkurrensmyndigheter och de nationella domstolarna att tillämpa samtliga aspekter av EU:s konkurrensregler. Den införde samtidigt nya, nära samarbetsformer mellan kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna, bland annat inom ramen för Europeiska konkurrensnätverket.

2. För att uppmärksamma tio år av tillämpning av förordning nr 1/2003, gör man följande i detta meddelande: 1) tillhandahåller en faktabaserad granskning av kommissionens och de nationella tillsynsmyndigheternas offentliga kontroll av efterlevnaden av konkurrensreglerna under denna period. och 2) undersöker vissa nyckelaspekter för tillämpning av de nationella konkurrensmyndigheterna, särskilt gällande institutionella frågor och förfarandefrågor, för att ytterligare förbättra tillämpningen. Det ska läsas med beaktande av det bifogade arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar som innehåller en mer ingående översyn.

3. Meddelandet grundar sig på rapporten om fem års tillämpning av förordning 1/2003. Det konstaterades att det nya systemet har bidragit positivt till bättre efterlevnad av EU:s konkurrensregler, men att några aspekter förtjänade ytterligare utvärdering, till exempel skillnader i förfaranden och befogenhet att utfärda böter.[2]

2. TIO ÅRS TILLÄMPNING AV ANTITRUSTREGLERNA ENLIGT FÖRORDNING 1/2003

4. Förordning 1/2003 har gett kommissionen större utrymme att fastställa sina prioriteringar, vilket gör det möjligt för kommissionen att avsätta mer resurser för att utreda fall och genomföra utredningar inom de nyckelsektorer i ekonomin som lider av snedvridning av marknaden, samt okonventionella former av konkurrensbegränsande beteende i nya sektorer, vilket kan vara särskilt viktigt för konsumenter.

5. Förordning 1/2003 har även försett kommissionen med en ny uppsättning verkställighetsbefogenheter, inbegripet förstärkta utredningsbefogenheter och beslut om åtaganden, vilka har använts regelbundet.

6. Det nya systemet för kontroll av efterlevnaden förlitar sig till stor del på att marknadsaktörer bedömer hur deras beteende stämmer överens med EU:s konkurrensregler, och på de riktade efterlevnadsåtgärder som konkurrensmyndigheter vidtar. Till stöd för detta har kommissionen gett omfattande allmänna riktlinjer för att hjälpa företag och nationella tillsynsmyndigheter. Kommissionen hade redan antagit ett antal meddelanden om en rad materiella och

---

[1] Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EGT L 1, 4.1.2003, s. 1).

[2] Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet – Rapport om hur förordning nr 1/2003 fungerar. KOM(2009) 206 slutlig) och det åtföljande arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar SEK(2009) 574 slutlig (2009 års rapport).

formella frågor vid tidpunkten för ikraftträdandet av förordning nr 1/2003. Den antog därefter de reviderade gruppundantagsförordningarna och tillhörande riktlinjer för tillämpningen av artikel 101 i EUF-fördraget på horisontella, vertikala och tekniköverföringsavtal. Detta system för självutvärdering som är förankrat i de omfattande riktlinjer som kommissionen fastställt har fungerat väl, och berörda parter har anpassat sig till det nya systemet utan större svårigheter. Kommissionen tog även fram en vägledning om sina prioriteringar vid tillämpningen av artikel 102 i EUF-fördraget när det gäller utestängande åtgärder. Den antog även nya riktlinjer för beräkning av böter, ett nytt tillkännagivande om förmånlig behandling, ett tillkännagivande om förlikningar i kartellärenden, ett informationsmeddelande om betalningsoförmåga och ett tillkännagivande om bästa praxis i antitrustärenden.[3]

7. Förordning 1/2003 har förbättrat nationella konkurrensmyndigheters och nationella domstolars tillämpning av EU:s konkurrensregler avsevärt. Nationella konkurrensmyndigheter och nationella domstolar har inte bara befogenhet att tillämpa EU:s konkurrensregler till fullo, utan de är skyldiga att göra det när avtal eller beteende kan påverka handel mellan medlemsstater. Dessa förändringar har förbättrat nationella konkurrensmyndigheters tillämpning av EU:s konkurrensregler väsentligt. Förordningen har också infört samarbetsverktyg och skyldigheter för att säkerställa effektiv arbetsfördelning och effektivt samarbete i hanteringen av ärenden, och för att främja en enhetlig tillämpning. Med utgångspunkt i dessa mekanismer, har Europeiska konkurrensnätverket utvecklats till ett mångfasetterat forum för utbyte av erfarenheter av den materiella konkurrensrättens tillämpning och av harmonisering av förfaranden och påföljder. De nationella domstolarna spelar en avgörande roll inom den privata kontrollen av efterlevnaden av EU:s konkurrensregler. Kommissionen har försökt öka effektiviteten när det gäller privata skadeståndstalan som väcks vid nationella domstolar, och ett direktiv om skadeståndstalan vid brott mot EU:s antritrustregler kommer att antas inom kort.[4]

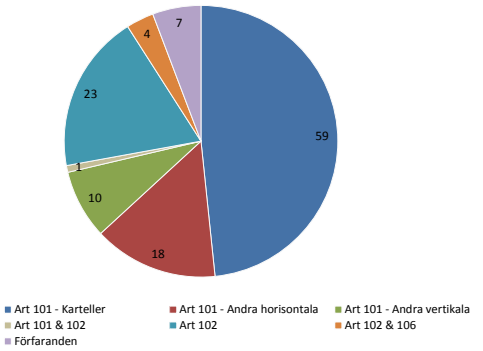
8. Det finns nu ett flertal myndigheter som verkställer EU:s konkurrensregler, vilket har lett till en mycket vidare tillämpning. Under perioden från och med den 1 maj 2004 till och med den 31 december 2013 har tillämpningen av EU:s konkurrensregler ökat i en anmärkningsvärd takt där ca 780 ärenden är under utredning av kommissionen (122) och de nationella konkurrensmyndigheterna (665). De nationella konkurrensmyndigheternas tillämpning har utvecklats på ett i stort sett konsekvent sätt.

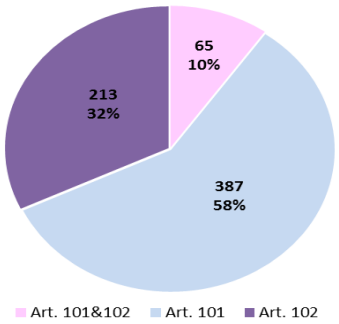
Beslut om tillämpning: maj 2004 till december 2013

KOM 122	**Nationella konkurrensmyndigheter: 665**

[3] Se internet (http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/legislation.html).

[4] Se internet (http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/documents.html).

9. Kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna har prioriterat de allvarligaste och skadligaste konkurrenshämmande metoderna, särskilt karteller, vilka utgör en stor del av de ärenden som de har behandlat. En ansenlig del av verksamheten ägnades även åt att hantera fall av missbruk av dominerande ställning på de avreglerade marknaderna såsom energi, telekommunikation och transport, och i synnerhet metoder som syftar till att utestänga konkurrenter från marknaden.

10. Kommissionens och de nationella konkurrensmyndigheternas ansenliga gemensamma resultat vad gäller kontroll av efterlevnaden analyseras ur flera synvinklar: 1) vilka olika typer av överträdelser som hanterats, 2) de sektorer på vilka tillämpningen har fokuserats, och 3) vilken typ av förfarande som använts.

Efterlevnadsåtgärder per typ av överträdelse

11. Kommissionen har prioriterat kampen mot karteller som är den mest skadliga konkurrenshämmande överträdelserna. Detta motsvarar nästan 48 % av kommissionens efterlevnadsåtgärder. Kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna har utvecklat och anpassat programmen för förmånlig behandling vilka är ett viktigt instrument för att upptäcka karteller, och de har förstärkt sina möjligheter att utreda karteller – särskilt med hjälp av ny teknik och nya medel för att effektivt samla in digitala data.

12. Andra horisontella avtal står för 15 % av kommissionens verkställighetsförteckning. Kommissionen har tagit itu med metoder som har haft betydande återverkningar för konsumenter, till exempel konkurrensklausuler i telekomsektorn och horisontell prissättning i betalningssektorn. Vertikala avtal utgör 9 % av kommissionens verksamhet och omfattar begränsningar som strider mot konkurrensreglerna mellan biltillverkare och deras eftermarknadspartner och som syftar till att utestänga oberoende reparatörer från eftermarknaden.

13. I likhet med kommissionen koncentrerade de nationella konkurrensmyndigheterna också sina efterlevnadåtgärder på karteller (27 %). Dessutom har de nationella konkurrensmyndigheterna tagit itu med ett ansenligt antal andra horisontella metoder (19 %), däribland fristående utbyten av information där informationsutbytet inte ingick i ett mer övergripande kartellavtal. De nationella konkurrensmyndigheterna har också varit mycket aktiva med att ingripa mot vertikala metoder (27 %), särskilt prisbindning, konkurrensbegränsande former av ensamåterförsäljning, exklusiva inköpsavtal och begränsningar av parallellhandeln.

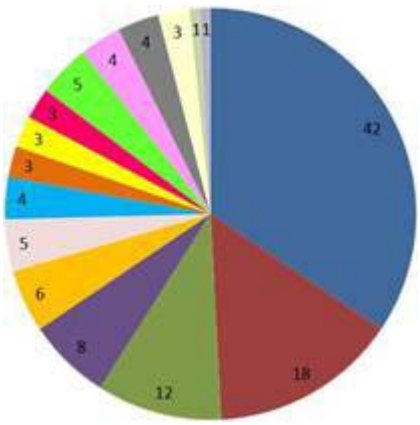
14. Vad gäller tillämpningen av artikel 102 i EUF-fördraget motsvarar detta 20 % av kommissionens resultat när det gäller kontroll av efterlevnaden. Tyngdpunkten har

legat på utestängande åtgärder (84 %) som utesluter konkurrenter eller begränsar effektiv konkurrens. Kommissionen har tagit itu med utestängande metoder såsom försäljningsvägran, rabatter, kopplingsförbehåll och paketförsäljning, marginalpress och exklusivitetsklausuler, och okonventionella former såsom betalningar för uppskjutande eller inställande av lanseringen av en konkurrents produkter. Fall rörande exploaterande missbruk (16 %), såsom orimliga priser, ingrep man inte emot lika ofta. På samma sätt rörde de flesta av de nationella konkurrensmyndigheternas planerade beslut utestängande missbruk (65 %). De tog även itu med en stor andel av fallen som omfattade både utestängande och exploaterande missbruk (22 %), och ärenden som gällde endast exploaterande missbruk (15 %). Utestängande metoder som granskas av de nationella konkurrensmyndigheterna omfattar hela skalan av klassiskt missbruk, samt mindre vanliga former såsom nedsvärtande av konkurrenters produkter. Ärenden som inletts av de nationella konkurrensmyndigheterna mot exploaterande missbruk omfattar dominerande energiproducenters överprissättning och alltför höga avgifter som sätts av upphovsrättsorganisationer.

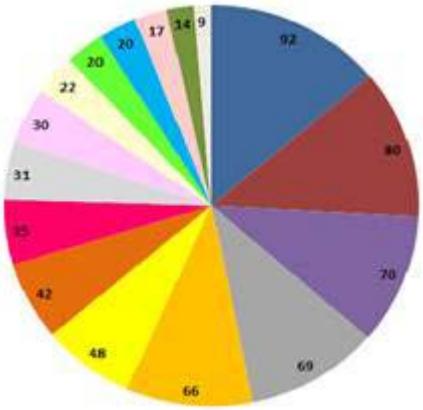
Efterlevnadsåtgärder per typ av sektor

15. En uppdelning av kommissionens och de nationella konkurrensmyndigheternas verkställighetsåtgärder i sektorer visar att även om ett brett spektrum av produkter och tjänster omfattas, har ett antal viktiga sektorer haft en framträdande position.

KOM konkurrensmyndigheter:

Nationella

Bas- och tillverkningsindustrierna
Livsmedel (inklusive livsmedelshandel/Jordbruksprodukter
Medier (innehåll – IP-relaterade frågor)
Konsumtionsvaror
Fria yrken
Post
Betalningssystem
IT/internet/konsumentelektronik
Energi
Transport
Telekommunikation (Infrastruktur)
Andra tjänster
Läkemedel/Hälsotjänster
Finanstjänster
Motorfordon
Miljö/Avfallshantering

16. Den sektor kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna utrett mest är bas- och tillverkningsindustrierna (42 respektive 92 beslut). Detta visar på att man prioriterar kampen mot karteller vilka främst har upptäckts i denna sektor.

17. Både kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna har koncentrerat sig på nyligen avreglerade sektorer eller sektorer som är under avreglering, såsom telekommunikation, medier, energi och transport, vilka ofta kännetecknas av hög marknadskoncentration och/eller förekomsten av dominerande aktörer. Till exempel är energi den andra sektorn som har flest beslut (18 respektive 80 för kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna).

18. De nationella konkurrensmyndigheterna har varit särskilt aktiva inom sektorerna för transport (69) och livsmedel (70). Andra viktiga områden har varit medier (66), telekommunikation (48), konsumtionsvaror (42), andra tjänster (35) och de fria yrkena (31). Kommissionen har varit mycket aktiv inom IT-sektorn (12), vilket är viktigt för EU:s ekonomiska tillväxt och där har många av aktörerna en global räckvidd. De återstående 50 av kommissionens beslut är utspridda över 13 olika sektorer, där livsmedel och detaljhandeln svarar för det högsta antalet (8).

Efterlevnadsåtgärder per typ av förfarande

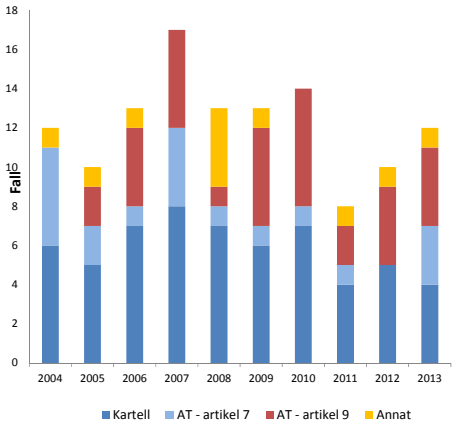
19. För både kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna är beslut om förbud det främsta medlet för att tillämpa EU:s konkurrensregler. Kommissionens användning av beslut om förbud underlättades av införandet av förlikningsförfaranden för karteller. Sådana påskyndade förfaranden finns också i ett antal medlemsstater.

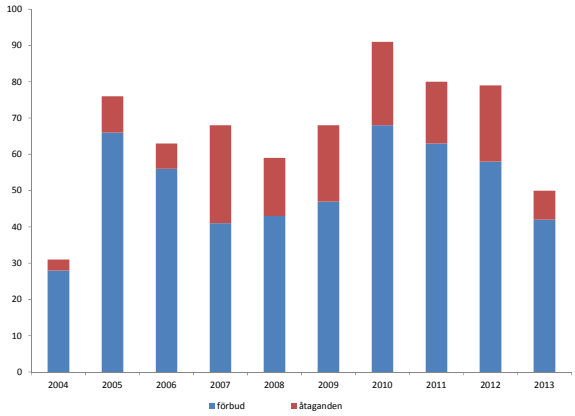
20. Kommissionen fick genom förordning 1/2003 en utökad uppsättning av verkställighetsverktyg, särskilt möjligheten att fatta beslut om att åtaganden från parterna är bindande och verkställbara enligt artikel 9. Denna befogenhet har sedan gällt för praktiskt taget alla nationella konkurrensmyndigheter, vilket innebär att förbud och beslut om åtaganden är de viktigaste verktygen som används inom Europeiska konkurrensnätverket.

21. Det främsta syftet med besluten om åtaganden är att bevara en effektiv konkurrens genom att ta itu med potentiellt konkurrenshämmande metoder, och att säkerställa snabba resultat på marknaden. Beslut om åtaganden gör det möjligt att snabbare lösa konkurrensproblem genom samarbete. Sådana beslut har ofta antagits i snabbrörliga marknader och/eller på marknader som är under avreglering. Huruvida en myndighet följer en viss väg för kontroll av efterlevnaden bygger på flera olika faktorer. Ett förbudsbeslut får antas om ärendet kräver påläggande av böter för att bestraffa tidigare beteende, om den enda tillgängliga utvägen är att det konkurrensbegränsande beteendet upphör eller om det finns ett behov av ett tydligt rättsligt prejudikat. Likaså beror användande av beslut om åtaganden på om parterna erbjuder effektiva, tydliga och exakta åtaganden.

Åtaganden och beslut om förbud

KOM	**Nationella konkurrensmyndigheter:**

Samarbete med nationella domstolar

22. Enligt förordning 1/2003 har nationella domstolar blivit en viktig gren för tillämpning av EU:s konkurrensregler. I förordningen föreskrivs ett antal mekanismer för att främja att nationella domstolar tillämpar reglerna konsekvent. Enligt artikel 15 kan nationella domstolar begära ett yttrande från kommissionen om frågor rörande tillämpningen av EU:s konkurrensregler. Från 2004 till 2013 har kommissionen lämnat 26 yttranden. Kommissionen kan också delta som sakkunnig i nationella domstolsförfaranden. Kommissionen har använt sig av detta verktyg vid 13 tillfällen i åtta medlemsstater. Förordningen innehåller en mekanism genom vilken kommissionen underrättas om nationella domar, men detta har inte fungerat optimalt.[5]

3. STÄRKANDE AV DE NATIONELLA KONKURRENSMYNDIGHETERNAS TILLÄMPNING AV KONKURRENSREGLERNA: INSTITUTIONELLA FRÅGOR OCH FÖRFARANDEFRÅGOR

23. Förordning (EG) nr 1/2003 har varit epokgörande för efterlevnaden av den europeiska konkurrenslagstiftningen. EU:s konkurrensregler har i stor utsträckning anammats som ”landets egen lag” i hela EU. Nationella konkurrensmyndigheter har blivit en viktig pelare i tillämpningen av EU:s konkurrensregler. Detta har inneburit att det arbete som Europeiska konkurrensnätverket har utfört har blivit allt viktigare för att kunna garantera en enhetlig tillämpning och för att berörda parter ska kunna dra nytta av mer likvärdiga förutsättningar.

24. Efter tio års arbete tillsammans har en betydande grad av harmonisering i tillämpningen av reglerna uppnåtts, men skillnader kvarstår. De beror främst på skillnader i nationella konkurrensmyndigheters institutionella ställning och på skillnader i nationella förfaranden och påföljder. Dessa problem var till stor del inte lösta genom förordning 1/2003, med förbehåll för de EU-rättsliga principerna om effektivitet och likvärdighet.

25. För att förbättra tillämpningen av EU:s konkurrensregler i framtiden måste de nationella konkurrensmyndigheternas institutionella ställning förstärkas samtidigt som man måste säkerställa ytterligare harmonisering av nationella förfaranden och påföljder för överträdelser av EU:s antitrustregler. Båda dessa aspekter är avgörande

[5] Kommissionen har erhållit mycket få nationella domstolsbeslut som gällt tillämpningen av EU:s konkurrensregler.

för att kunna uppnå ett verkligt gemensamt område för tillämpning av konkurrensreglerna inom EU. I detta meddelande fastställs ett antal områden där ytterligare framsteg bör göras i framtiden.

De nationella konkurrensmyndigheternas institutionella ställning

26. EU-lagstiftningen ger medlemsstaterna en hög grad av flexibilitet att utforma sina egna konkurrensregler. Trots avsaknaden av specifika krav i EU-lagstiftningen har läget för de nationella konkurrensmyndigheterna utvecklats i riktning mot mer oberoende och effektivitet. Många nationella lagar innehåller särskilda skyddsåtgärder för att säkerställa oberoendet och opartiskheten hos de nationella konkurrensmyndigheterna. Nyligen stärkte till exempel genomförda reformer i Cypern, Irland, Grekland och Portugal de nationella konkurrensmyndigheternas ställning.[6] Reformer har rekommenderats i andra medlemsstater för att stärka de nationella konkurrensmyndigheternas institutionella ställning och resurser inom ramen för den europeiska planeringsterminen.[7] Kommissionen har noga följt fall där de nationella konkurrensmyndigheterna slagits samman med andra myndigheter. Sådan sammanslagning av befogenheter bör inte leda till att tillämpningen av konkurrensreglerna försvagas eller att de medel som avsatts för övervakningen av konkurrensreglerna minskar.

27. För att säkerställa en effektiv tillämpning av EU:s konkurrensregler bör de nationella konkurrensmyndigheterna vara oberoende när de utövar sina funktioner och de bör ha tillräckliga resurser. Utmaningar i detta avseende kvarstår fortfarande, särskilt när det gäller de nationella konkurrensmyndigheternas oberoende gentemot regeringarna, och utnämningar och avskedanden av de nationella konkurrensmyndigheternas ledning eller beslutsfattare. Frågor har också uppkommit när det gäller att säkerställa tillräckliga mänskliga och ekonomiska resurser. Detta återspeglas i Europeiska konkurrensnätverkets myndighetschefsresolution om det fortsatta behovet av effektiva institutioner, vilken antogs mot bakgrund av resursnedskärningar vid ett flertal myndigheter.[8] I resolutionen framhölls bland annat behovet av lämplig infrastruktur och expertresurser.

28. Dessutom är de framsteg som gjorts hittills fortfarande bräckliga och bakslag kan komma när som helst. Detta kan jämföras med närliggande politikområden som till exempel telekommunikations-, energi- och järnvägssektorn, där EU:s lagstiftning redan föreskriver ett antal krav avseende de nationella tillsynsmyndigheternas oberoende och ekonomiska och mänskliga resurser.

29. Det är nödvändigt att se till att de nationella konkurrensmyndigheterna kan utföra sina uppgifter på ett opartiskt och oberoende sätt. För detta ändamål behövs minimigarantier för att garantera oberoende för de nationella konkurrensmyndigheterna, förvaltningen eller styrelseledamöterna, och för att de nationella konkurrensmyndigheterna ska ha tillräckliga mänskliga och ekonomiska resurser. Viktiga aspekter i detta avseende är beviljandet av en separat budget med

---

6 Sådana ändringar förstärktes av de ekonomiska anpassningsprogrammen.

7 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén, Europeiska planeringsterminen 2014: landsspecifika rekommendationer Att skapa tillväxt, COM(2014) 400 final.

8 Se internet (http://ec.europa.eu/competition/ecn/ncas.pdf).

budgetmässigt oberoende för de nationella konkurrensmyndigheterna, tydliga och genomsynliga utnämningsförfaranden för konkurrensmyndighetens ledning och styrelseledamöter på grundval av meriter, garantier som säkerställer att uppsägningar endast kan ske på objektiva grunder som inte är relaterade till de nationella konkurrensmyndigheternas beslutsfattande, och bestämmelser om intressekonflikter och oförenligheter för de nationella konkurrensmyndigheternas ledning eller styrelse.

Harmonisering av förfaranden

30. Förfarandena för tillämpning av EU:s konkurrensregler vid de nationella konkurrensmyndigheterna styrs i hög grad av den nationella rätten, om inte annat sägs i de allmänna EU-rättsliga principerna. Detta gäller särskilt principerna om effektivitet och likvärdighet. Detta innebär att de nationella konkurrensmyndigheterna tillämpar EU:s konkurrensregler på grundval av olika förfaranden.

31. Många medlemsstater har frivilligt, i större eller mindre utsträckning, anpassat sina förfaranden till förfarandebestämmelserna för kommissionen enligt förordning 1/2003. Multilateralt arbete inom Europeiska konkurrensnätverket har varit en katalysator i arbetet med att främja ökad harmonisering. Som uppföljning till 2009 års rapport godkändes 2013 sju rekommendationer från Europeiska konkurrensnätverket om viktiga tillsynsbefogenheter.[9] Dessa rekommendationer är avsedda att fungera som stödverktyg som de nationella konkurrensmyndigheterna kan använda gentemot beslutsfattare för att se till att de är utrustade med effektiva verktyg för genomdrivande av konkurrensreglerna.

32. För närvarande finns det fortfarande skillnader inom EU. De flesta nationella konkurrensmyndigheter nu har samma huvudsakliga verktyg som EU-kommissionen, men vissa har fortfarande inte grundläggande befogenheter såsom befogenheten att inspektera andra lokaler än företagslokaler. Alla nationella konkurrensmyndigheter har inte uttrycklig befogenhet att fastställa sina prioriteringar, det vill säga behörigheten att välja vilka ärenden som ska utredas. Det finns också skillnader i räckvidden av utredande befogenheter. Nationella konkurrensmyndigheter kan till exempel ha befogenhet att inspektera, men de kan inte spärra av lokaler eller samla digital bevisning på ett effektivt sätt. Likaså har alla konkurrensmyndigheter befogenhet att anta beslut om förbud, men vissa kan inte ålägga strukturella korrigerande åtgärder. Vissa nationella konkurrensmyndigheter kan inte på ett effektivt sätt utdöma påföljder genom ett beslut om åtaganden eller utöva sina befogenheter att inspektera.

33. Europeiska konkurrensnätverkets rekommendationer är mycket användbara i praktiken, men när skillnader i förfarandena är djupt rotade i nationella rättsordningar och traditioner, kan harmonisering inte alltid uppnås genom sådana mjuka verktyg. Dessutom kan framsteg när det gäller att säkra harmonisering alltid drabbas av bakslag. Skillnader i förfarandebestämmelser leder till rättsliga kostnader och osäkerhet för företag som bedriver gränsöverskridande verksamhet.

34. Det är nödvändigt att säkerställa att alla nationella konkurrensmyndigheter har fullständiga befogenheter till sitt förfogande, vilka ska vara omfattande och effektiva.

---

[9] Se internet (http://ec.europa.eu/competition/ecn/documents.html).

Viktiga inslag är de centrala utredningsbefogenheterna, de nationella konkurrensmyndigheternas rätt att fastställa prioriteringar, viktiga beslutsbefogenheter, och de kompletterande verkställighets- och bötfällningsbefogenheter som behövs för att se till att utrednings- och beslutsbefogenheterna kan utövas.

Effektivare sanktioner

a. Böter

35. EU:s lagstiftning varken reglerar eller harmoniserar påföljderna vid överträdelse av EU:s antitrustregler. Det ankommer på medlemsstaterna att föreskriva påföljder som är effektiva, proportionella och avskräckande. Oavsett vilka påföljder en jurisdiktion tillämpar, är det allmänt erkänt att tillämpningen av antitrustreglerna inte kan vara effektiv om det inte är möjligt att ålägga företag civilrättsliga eller administrativa böter som är tillräckligt avskräckande.

36. Ständig uppmärksamhet på att ha effektiva böter har bidragit till att en hög grad av frivillig harmonisering har nåtts, och många nationella konkurrensmyndigheter har utvecklat liknande grundläggande metoder för att fastställa böter. Det finns fortfarande skillnader när det gäller de underliggande principerna för beräkning av böter, såsom de som används för att beräkna basbeloppet för böterna och den metod som används för att beakta överträdelsens allvarlighetsgrad och varaktighet.

37. I ett tidigare skede utgör grundläggande frågor som rör potentiella bötesmottagare och ansvarsfrågor problem. För det första är det för närvarande i en medlemsstat inte möjligt att ålägga företag avskräckande civilrättsliga/administrativa böter. För det andra är det grundläggande begreppet ”företag”, som används för beräkning av böter inte alltid samstämmigt med EU-lagstiftningens begrepp såsom det tolkats av EU-domstolen, vilket kan få konsekvenser för fastställandet av moderbolags ansvar och ekonomiska succession. Dessutom saknar vissa nationella konkurrensmyndigheter fortfarande befogenhet att bötfälla företagssammanslutningar. Slutligen tolkas och tillämpas den lagliga maxgränsen för företags omsättning på olika sätt i vissa medlemsstater. Skillnader i de typer som nämns kan leda till mycket olika resultat när det gäller böter och vissa kanske därmed inte uppnår önskad avskräckande effekt.

38. För att göra tillämpningen av EU:s antitrustregler mer enhetlig och effektiv i hela EU, är det nödvändigt att se till att alla nationella konkurrensmyndigheter har effektiva befogenheter att ålägga företag och företagssammanslutningar böter. I detta sammanhang är det viktigt att se till att de nationella konkurrensmyndigheterna kan ålägga företag och företagssammanslutningar effektiva civila eller administrativa böter för överträdelser av EU:s konkurrensregler, Det är också viktigt att se till att det finns grundläggande bötesregler som tar överträdelsens allvarlighetsgrad och varaktighet med i beräkningen och förutser ett enhetligt rättsligt maximum. Det är dessutom viktigt att se till att böter kan åläggas företag, i linje med EU-domstolens fasta rättspraxis, särskilt när det gäller frågor som moderbolags ansvar och succession. Alla åtgärder som vidtas i detta syfte måste hitta rätt balans mellan ökad harmonisering av de grundläggande reglerna för böter och en lämplig grad av flexibilitet för de nationella konkurrensmyndigheterna när de ålägger böter i enskilda fall.

b. Förmånlig behandling:

39. Europeiska konkurrensnätverkets modellprogram för förmånlig behandling[10] är ett bra exempel på hur Europeiska konkurrensnätverket kan utveckla effektiva politiska verktyg. Modellprogrammet anger hur man kan utforma ett toppmodernt program för förmånlig behandling. Detta har varit en viktig katalysator för att uppmuntra praktiskt taget alla medlemsstater och/eller nationella konkurrensmyndigheter att införa och utveckla egna strategier för förmånlig behandling. Det har skett en avsevärd grad av anpassning till modellprogrammet och arbete pågår för att genomföra de förbättringar som gjorts i 2012 års översyn av modellprogrammet.

40. Ett väl utformat program för förmånlig behandling är ett viktigt redskap för att främja en effektiv tillämpning mot de allvarligaste överträdelserna, särskilt hemliga priskarteller och karteller för uppdelning av marknader. Det finns dock ingen skyldighet på EU-nivå att det ska finnas ett program för förmånlig behandling, och den föredömliga graden av harmonisering kan alltid ifrågasättas. Det är nödvändigt att se till att slå vakt om de framsteg som gjorts när det gäller program för förmånlig behandling.

c. Gränssnitt för program för förmånlig behandling av företag och påföljder för enskilda individer.

41. De flesta medlemsstater föreskriver påföljder som ska åläggas individer för överträdelser av konkurrenslagstiftningen, utöver böter som åläggs företag. Om sådana system inte tillhandahåller förmånlig behandling för arbetstagare i företag som överväger att ansöka om förmånlig behandling, kan det skapa negativa incitament till att samarbeta med myndigheter i hela EU. Hotet om utredningar och påföljder riktade till anställda kan avskräcka potentiella företagssökande från att ansöka.

42. För närvarande är det bara några få länder som vidtagit tillräckligt med åtgärder för att skydda arbetstagare i företag från individuella påföljder om de samarbetar inom ramen för en nationell konkurrensmyndighets eller kommissionens program för förmånlig behandling för företag. Det är lämpligt att överväga möjligheten att ta upp frågan om samspelet mellan de program för förmånlig behandling av företag och de påföljder mot individer som finns på medlemsstatsnivå.

4. SLUTSATS

43. Förordning 1/2003 har förändrat konkurrensreglernas förutsättningar. Tillämpningen av EU:s konkurrensregler har förstärkts betydligt tack vare det som kommissionen, Europeiska konkurrensnätverket och de nationella konkurrensmyndigheterna har lyckats åstadkomma. Kommissionen kan uppvisa goda resultat vad gäller kontroll av efterlevnaden av konkurrensreglerna efter att ha utrett ett stort antal fall och genomfört utredningar i viktiga sektorer av ekonomin. Den har också gett berörda parter, nationella konkurrensmyndigheter och nationella domstolar vägledning. Det har skett en dynamisk utveckling av ett nära samarbete inom Europeiska konkurrensnätverket, vilket har förstärkt en konsekvent tillämpning av EU:s konkurrensregler i hela EU. De nationella konkurrensmyndigheterna har blivit en

[10] Se internet (http://ec.europa.eu/competition/ecn/documents.html).

viktig pelare i tillämpningen av EU:s konkurrensregler och har stärkt kontrollen av efterlevnaden avsevärt.

44. Alla dessa faktorer har bidragit till en effektiv tillämpning av EU:s konkurrensregler under hela det senaste årtiondet. Konkurrensen har bidragit till att skapa ett större utbud av produkter av bättre kvalitet för konsumenterna och tjänster till konkurrenskraftigare priser. Den har spelat en central roll när det gäller att skapa villkor som höjer produktiviteten och effektiviteten hos europeiska företag, vilket är avgörande för att göra det möjligt för ekonomin i EU att bli konkurrenskraftigare och att arbeta mot en hållbar tillväxt.

45. Det är dock viktigt att bygga vidare på dessa framsteg för att skapa ett verkligt gemensamt område för kontroll av efterlevnaden av konkurrensreglerna inom EU.

46. För att uppnå detta syfte är det särskilt nödvändigt att

- ytterligare garantera att de nationella konkurrensmyndigheternas är oberoende vid utövandet av sina uppgifter och att de har tillräckliga resurser,
- se till att de nationella tillsynsmyndigheterna till sitt förfogande har en fullständig uppsättning effektiva befogenheter att utreda och fatta beslut, och
- se till att det i alla medlemsstater finns befogenheter att ålägga effektiva och proportionerliga böter, och väl utformade program för förmånlig behandling, och det är nödvändigt att överväga åtgärder för att undvika hinder för företag som ansökt om förmånlig behandling.

Kommissionen kommer ytterligare att bedöma lämpliga initiativ för att på bästa sätt uppnå dessa mål.